

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Katsomme, että annettu esitysluonnos kaventaa kotoutumisen ja kielitaitoa edistävät koulutukset työvoimapolitiittiseksi koulutukseksi ja toteutuessaan purkaa vapaan sivistystyön oppilaitosten lakisääteisen roolin kotoutumiskoulutuksessa. Tämä heikentää oleellisesti kotoutumiskoulutuksen kokonaisvaltaisuutta ja vaarantaa maahan muuttaneiden mahdollisuuksia osallistua koulutukseen jättäen osan maahanmuuttaneista kokonaan koulutuksen ulkopuolelle. Tämän kokonaisuuden seurauksena esimerkiksi Jyväskylän alueella toteutuu tarpeeseen nähden aivan liian vähän kotoutumiskoulutusta. Tämä aikaansaa alueellisen eriarvoisuuden kasvun ja koulutuspolkujen katkeamisen, vaarantaa laajasti kansanopistojen kokonaistoimintaa sekä kasvattaa kuntien vastuun ilman tosiasiallisia edellytyksiä.

Esitämme, että:

- vapaan sivistystyön oppilaitosten tehtävä maahan muuttaneiden koulutuksessa säilytetään osana vapaata sivistystyötä koskevaa lainsäädäntöä ja määritellään selkeästi työvoimakoulutusta täydentäväksi,
- laissa kotoutumisen edistämisestä (§26) viitataan vapaan sivistystyön lakiin, jotta koulutusjärjestelmään kuuluva omaehtoinen koulutuspolku turvataan,
- kotoutumissuunnitelmaan sisältyvää täydentävää kieli- ja lukutaitokoulutusta tuetaan jatkossakin omaehtoisina opintoina.

Luku- ja kirjoitustaidon koulutus sekä aikuisten perusopetuksen alkuvaihe ovat arjessa toimimisen ja yhteiskuntaan osallistumisen edellytys. Näitä koulutuksia ei tule tarkastella ensisijaisesti työvoimapolitiittisina, vaan koulutuspoliittisina ja sivistyksellisinä perusoikeuksina.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Esityksessä ehdotetut säästöt vaarantavat kotoutumiskoulutuksen jatkuvuuden ja saavutettavuuden. Kyse ei ole vain menosäästöistä, vaan koulutusjärjestelmään kuuluvan kotoutumiskoulutuksen rahoitusjärjestelmän purkamisesta, mikä kohdistuu suoraan vapaan sivistystyön oppilaitoksiin. Satoja opettajia on vaarassa jäädä työttömiksi.

Esitämme, että:

- vapaan sivistystyön momentilla (29.10.31) säilytetään osa (noin 6 milj. euroa) nykyisestä kotoutumis- ja lukutaitokoulutuksen rahoituksesta ja
- rahoitus kohdennetaan momentin sisällä suoriteperustaisesti, jotta koulutuksen jatkuvuus ja saavutettavuus voidaan turvata sekä säädösmuutoksen pahimmat vaikutukset välttää.

Lisäksi ehdotamme, että esitykseen tulee sisällyttää riittävä siirtymäaika, jotta keskeneräiset opinnot voidaan suorittaa loppuun ja oppilaitokset voivat sopeuttaa toimintaansa hallitusti.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Esityksessä kotoutumisen tavoitteet määrittyvät ensisijaisesti työllisyyden näkökulmasta. Kotoutuminen on kuitenkin laaja-alainen prosessi, joka koskee myös lapsia, nuoria, perheitä, ikääntyneitä ja erityistä tukea tarvitsevia. Kaikkien kotoutujien ensisijainen tavoite ei ole välitön työllistyminen.

Alkio-opisto esittää, että:

- kotoutumisen tavoitteissa huomioidaan kielitaito, perustaidot, yhteiskuntavalmiudet ja osallisuus yhteiskuntaan, ei ainoastaan työllistyminen,
- aikuisten perusopetukseen osallistumista koskeva ikärajaus poistetaan, koska se kaventaa sivistyksellisiä oikeuksia ja on luonteeltaan syrjivä,
- oppivelvollisten mahdollisuuksia tarkoituksenmukaisesti kotoutumis- ja lukutaitokoulutuksen polkuihin ei heikennetä.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Pidämme tärkeänä, että alkuvaiheen osaamisen ja palvelutarpeen arviointi sekä kotoutumissuunnitelma ohjaavat kotoutujan tarkoituksenmukaisimmalle koulutuspolulle. Ohjauksen tehostaminen ei kuitenkaan ole riittävää, jos koulutustarjontaa kavennetaan tai koulutusjärjestelmästä poistetaan toimivia koulutusmuotoja.

Esitämme, että:

- vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoama koulutus säilyy osana kotoutumisen palvelukokonaisuutta myös alkuvaiheen jälkeen,
- kotoutumissuunnitelmaan voidaan sisällyttää vapaan sivistystyön tarjoamia omaehtoisia kieli-, lukutaito- ja perustaitokoulutuksia.

Muut huomiot

Katsomme, että hallituksen esitysluonnosta tulee muuttaa olennaisesti ennen eduskuntakäsittelyä. Vapaan sivistystyön lakisääteinen rooli kotoutumisessa, monituottajamalli, omaehtoinen koulutus ja rahoituksen jatkuvuus ovat edellytys kotoutumisen onnistumiselle, koulutuksen saavutettavuudelle ja alueelliselle yhdenvertaisuudelle.

- Alkio-opistolla kotoutumiskoulutus tavoittaa omassa lähtömaassaan korkeasti koulutettuja maahanmuuttajanaisia, joiden suomen kielen taito on jo edistyneellä tasolla, mutta se ei riitä työllistymiseen eikä OPH:n tutkinnon vastaavuusopintoihin.
- Alkio-opiston järjestämä kotoutumiskoulutus täydentää Jyväskylän alueen muuta kotoutumiskoulutuksen tarjontaa tarjoamalla suomen kielen opetusta omaehtoisena kotoutumiskoulutuksena kielellisesti jo edistyneemmille.
- Edistyneemmän tason suomen kielen koulutukselle on iso tarve, koska sitä eivät muut koulutustoimijat Jyväskylän alueella tarjoa. Esityksen toteutuessa tätä koulutusta ei olisi alueellisesti tarjolla ja korkeasti kouluttautuneet jäävät työllistymättä.
- Alkio-opisto on kouluttanut suomen kieltä maahanmuuttajille yli 15 vuotta. Yhteistyö kuntien ja viranomaisten kanssa on ollut toimivaa. Opisto on vastaanottanut ja kouluttanut alaikäisiä turvapaikan hakijoita kahteen eri otteeseen kriisien niin vaatiessa. Opisto on vastannut myös ukrainalaisten koulutustarpeisiin.

Edellä esitetyin perustein oppilaitos katsoo, että hallituksen esitysluonnosta tulee muuttaa olennaisesti ennen eduskuntakäsittelyä siten, että vapaan sivistystyön lakisääteinen rooli kotoutumisessa säilytetään sekä koulutuksen monimuotoisuus ja rahoituksen jatkuvuus turvataan.

Laitila Jaana
Alkio-opiston kannatusyhdistys ry. - Alkio-opisto

